

OPINIÓ

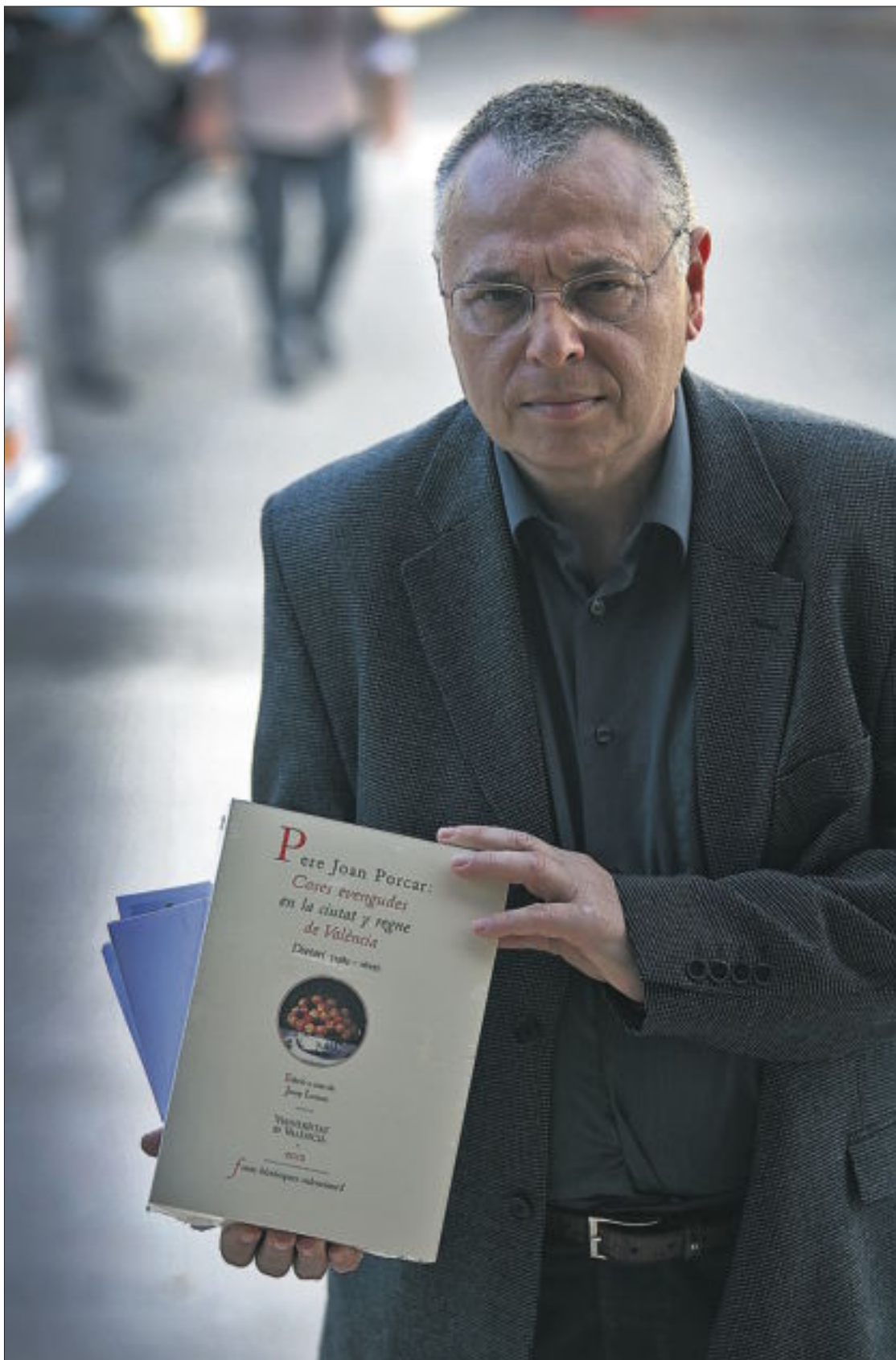
‘Venedors d’e-fum’, per Joan Carles Girbés

PÀGINA 2

OPINIÓ

‘Atac a la Universitat’, per Martí Domínguez

PÀGINA 4

Josep Lozano amb un exemplar del dietari de mossén Porcar, del qual n’ha fet l’edició crítica. / JESÚS CÍSCAR

Memòries personals, patrimoni comú

La prosa memorialística reviscola amb noves edicions de texts antics i projectes digitals

ESPERANÇA COSTA València

El 1627, a València, “hi hagué gran rinya entre uns obrers, nafran-se malament uns als altres, i aquest dia hi

hagué grans rinyes per moltes parts”. Els avalots eren habituals en aquella època, fins i tot entre frares: en el convent de Sant Agustí, un dia “tocaren a foc per lo

gran motí i revolució que entre aquells hi hagué, així de bastonades, ganivetades i pedrades”.

El 1936, a l’estació de Xàtiva, un grup de dones assaltaren un

tren militar que duia els mossos al front de la Guerra Civil, i a espentes i pessics els van fer baixar per a què tornaren a casa. Sembla que el sergent i dos caporals republicans, que no gosaren fer front a les dones, també acabaren desertant.

Aquestes històries sorprenents, amb vora 300 anys de distància, tenen una cosa en comú: les coneguem perquè, al seu dia, algú les va viure i les va escriure sense cap intenció de ser llegit. La primera anècdota la narra el clergue valencià Pere Joan Porcar en *Coses evengudes en la ciutat y regne de València* (1589-1628), un dietari escrit al llarg de quatre dècades. La segona la conta un veí de Benigànim, José Cuquerella, que a les acaballes del segle XX va autoeditar les seues memòries només per a la família.

Són una mostra de l’anomenada prosa memorialística, de la qual hi ha nombrosos exemples. La prova de l’interés que desperta allò contat pels altres són les contínues edicions i reedicions crítiques, com la feta per Josep Lozano sobre l’obra de Porcar, publicada per la Universitat de València i presentada la setmana passada en la Fira del Llibre. “Dietaristes com Porcar”, afirma Lozano, “ens han deixat memòria del que va passar des de la llibertat que donava la privadesa dels seus escrits”.

El lector actual hi pot descobrir no tan sols fets històrics, sinó, a més, costums populars, fenòmens meteorològics i astronòmics o pràctiques etnomèdiques (com una fórmula de Porcar per a evitar la caiguda dels cabells). En aquests tipus d’escrits es constata, fins i tot, el canvi progressiu del català al castellà com a llengua literària a partir del segle XVI.

Cròniques, dietaris, memòries... Quina és la distinció? “Les cròniques eren encarregades a historiadors solvents, que sí que pretenien ser publicats. Els dietaristes o memorialistes no pensaven en un lector immediat”, explica Vicent Josep Escartí, autor de *Memòria privada. Literatura memorialística valenciana dels segles XV al XVIII*. “El que és més important és reconèixer una voluntat de conservar la memòria per a l’esdevenidor, en l’àmbit d’allò privat”, afeg. “Hi ha llibres de compte i raó, per exemple, que contenen notícies personals; dietaris que contenen relacions particulars de successos, i memòries personals que contenen informació d’abast general”, conclou Escartí. **PASSA A LES PÀGINES 2 I 3**

PUNT DE MIRA

L’art de no entendre

Joan F. Mira

El senyor Ignasi Villalonga, patriota valencià real o imaginari, banquer notable i polític frustrat (originari de Figueroles, on era Don Ignasio, “el senyoret”), promovia, els primers anys de la II República, un partit valencianista que ara en diríem de dreta civilitzada, i tal combinació (civilitat, dreta i valencia-

nisme) no va tindre el resultat que ell esperava. Passats tants anys, encara esperem aquesta dreta, i mai no arriba: els intents de promoure-la, els anys 70, van tindre tant d’èxit com els del senyor Villalonga. Llavors don Ignasi, el 1933, deixà córrer l’aventura, s’apuntà amb resignació a la Derecha Regional, que seria com el PP d’aleshores, però sense l’excrescència de l’anticatalanisme i de les petites màfies, i li va escriure a Lluís Lúcia: “Las gentes no comprenden la necesidad de partidos exclusivamente valencianistas”. Prop de mig segle més tard la dreta valenciana, consegüent amb aquesta “incomprensió” continuada, segregà

una retòrica i una pràctica de regionalisme emocional, estudiadament oportunista i rigorosament fidel al nacionalisme espanyol, i la maniobra (per a ells, no per al País Valencià: però això, a qui li interessa?), fins ara, funciona molt bé. Alguns sí que comprenen, o comprenem, la necessitat de què parlava don Ignasi, la majoria encara no. La majoria no ha comprés, per exemple, per què als valencians, que som cada any més pobres, l’Estat ens segueix espoliant sense misericòrdia. En fi, la història és la que és, i ve de lluny. Joan Antoni Maians, escrivia el 1783 que “entre las instrucciones secretas que tenía el gobernador de

Tarragona, que murió en Alicante, una de ellas era acabar con el lenguaje del país. Lo mismo mandan en este; aunque no es menester cuidado en practicarlo, porque los valencianos saben arruinarse a sí y a sus cosas primorosamente. No hay fuerzas para resistir esta política que no se me acomoda”. A més d’“instruccions secretes” que semblen encara vigents, els valencians, que ja fa més de dos-cents anys eren mestres en l’art d’arruïnar-se ells mateixos (“primorosamente”, quina deliciosa paraula), continuen practicant el mateix art fins els nostres dies. Un art que és, en primer lloc, l’art de no voler entendre.

Una prosa abundant

El memorialisme en llengua catalana és, després de l'italià, un dels més prolífics d'Europa

VE DE LA PÀGINA 1

Actualment, és gran l'afany dels arxiviers i dels historiadors per aplegar autobiografies, dietaris i tot tipus de documents que moltes famílies han heretat dels avantpassats.

Per exemple, a l'arxiu de Dénia trobem un exemplar de *Mis largos años de vida. Memorias de Juan Peris Alemany*, autobiografia d'un veí d'Orba (la Marina Alta) nascut el 1893, que relata els seus anys com a emigrant al Canadà i als Estats Units. L'obra va ser finalment publicada el 2005. També hi ha *El Llobarro. Anales de Denia y su comarca*, de mossén Francisco Palau (1743-1823), "que, a banda de repassar la història de la ciutat, fa una crònica del dia a dia de la Guerra del Francès", explica Rosa Seser, arxiviera de la ciutat. O *La Diana desenterrada*, de Marco Antonio Palau, nascut el 1543, que descriu, entre altres fets, el *Saco de la villa de Calpe por los moros de Argel* del 1637.

La recerca d'aquest tipus de documents es materialitza a ho-

res d'ara en el projecte Memòria Personal (www.memoriapersonal.eu), una base de dades digital encetada a Barcelona i que pretén recollir els escrits personals de l'àrea catalanoparlant des de l'edat mitjana fins al segle XIX. "A la Catalunya Nord hi havia molta tradició de posar-ho tot en escrit, a causa del dret romà i dels registres notariais

que requeria l'estructura socioeconòmica dels masos", explica Òscar Jané, responsable del projecte. Aquesta tradició va anar estenen-se cap al sud, de manera que els experts consideren que la prosa memorialística en català és, després de la italiana, una de les més prolífiques d'Europa.

Memòria Personal es presen-

ta com "un producte de tothom per a tothom". No cal ser historiador, lingüista, antropòleg o escriptor de novel·la històrica per a descobrir l'interès que tenen els escrits personals i familiars. "És la mateixa curiositat per la vida dels altres que ens despertem, per exemple, els blocs personals d'Internet", raona Jané.

Ja al segle XX, i sobretot

arran de la Guerra Civil, les memòries personals es multipliquen. Hi trobem l'autobiografia de Rafael del Romero, *Memorias de un joven católico de derechas, soldado de la República*, recentment publicada per la Universitat de València. L'arxivier Bernat Martí ha fet una *Crònica humana de la Guerra* a Gandia a partir d'un recull de memòries

Venedors d'e-fum

Joan Carles Girbés

El 2009, els mitjans de comunicació ens anunciaven la bona nova: el llibre electrònic seria el regal estrella d'aquell Nadal. Tot i haver-se equivocat quant al pronòstic, repitiren la previsió el 2010 i, de nou, el 2011. Si entenem les tauletes tàctils com a dispositius de lectura electrònica (no se'ns escapa que són molt més que això), doncs potser l'han encertada. A força de reiterar el missatge, ens han acabat venent una moto... en forma d'iPad. Qui intoxica l'opinió pública amb aquest tipus de profecies i per què tenen tant d'interès que es facen realitat?

El primer beneficiat d'un auge del llibre electrònic és, sens dubte, el lector, que té a l'abast un ventall molt més ampli de propostes d'accés a la literatura, més immediates, riques, variades i interactives. Però són els conglomerats tecnològics internacionals els que en trauen profit econòmic. Amazon, Google i Apple, empreses novinyades a la indústria del llibre, s'han erigit en els genets de l'apocalipsi per a l'edició tradicional. No són les úniques. I perquè els seus serveis o aparells es venguen, és imprescindible que servisquen per a alguna cosa, és a dir, que hi haja disponible una oferta de continguts adequada.

Es pot comprendre, doncs, l'interès d'aquests gegants empresarials a unflar les expectati-

ves, però cal desconfiar profundament dels gurus del sector que els segueixen el joc sense dades sòlides, perquè l'obscurantisme i l'opacitat són l'antítesi de la credibilitat.

Es venen dispositius, però... i el contingut?

L'informe sobre la situació i les perspectives del llibre digital que ha elaborat l'Observatori de la Lectura certifica que a l'Estat espanyol es venen 0,7 còpies digitals de mitjana per cada *e-reader* (lector de llibres electrònics). És a dir, que el que es ven no arriba ni a un llibre (sencer) per cada aparell. De fet, el 73,1% dels usuaris es descarreguen continguts "gratuïts". Així doncs, l'auge no és del "llibre" digital, sinó, en tot cas, dels dispositius de lectura.

Si fem una ullada a les xifres que aporta la consultora Gfk, que molts editors coneixen, però només comenten en veu baixa, constatem que la diferència entre les vendes en format paper i en format digital són encara abismals. Moltes setmanes, hi ha títols que es col·loquen en el *top ten* dels més venuts en català amb un exemplar venut només. I amb 4 o 5 baixades ja et pots situar tranquil·lament en el número 1 de la llista il·lustre. No és per a llançar coets, certament.

Molts editors inverteixen a hores d'ara en el llibre digital, en bona mesura impel·lits per un clima irreal i boirós en què altres col·legues, vés a saber amb quines motivacions, esbomben als quatre vents que han tripli-

Una lectora amb el su e-book. / JESÚS CÍSCAR

El que es ven no arriba ni a un llibre (sencer) per cada aparell

Fa uns quants dies va tancar Leqtor, una botiga virtual que va aterrar fa dos anys

cat les vendes de llibres electrònics, sense especificar quina xifra de partida tenien ni tampoc quina és la d'arribada. Ni a quin preu, ni a quin cost, ni amb quins (suposats) guanys. Són declaracions de l'"escola

Amazon": caramel·lets mediàtics fonamentats en el buit, en què queda el titular com a testimoni d'un èxit hipotètic. Molt bé, ells. Però, segons que ens ensenyaven a Primària (i continua sent així, tot i els canvis en els plans d'estudi), 3 per 1 fa 3, i 3 per 0... doncs això.

Fa uns quants dies va tancar Leqtor, una botiga virtual que va aterrar en el paisatge digital fa poc més de dos anys per a menjar-se el món, potser captivada pels cants de sirena que esmentàvem a l'inici. La inversió del muntatge va ser de 2,7 milions d'euros. O això van dir. Què se n'ha fet, d'aquella quantitat ingent, és un misteri per a l'observador imparcial. Però el ben cert és que ha hagut de plegar confessant que el mercat "es

mou molt a poc a poc i en els propers anys possiblement continuarà estancat. El retorn de beneficis a llarg termini és, fins i tot, dubtós".

El cas de Leqtor és un toc d'alerta del que pot ocórrer al sector si no posem els peus a terra aviat. Hi ha unes expectatives, una progressió, una millora de l'oferta, dels canals de distribució i dels formats en què s'ofereix aquest contingut digital. Els actors que formen part d'aquesta escenografia han d'estar formats i informats, però en cap cas haurien de contribuir a unflar de manera artificial una bombolla (econòmica i mediàtica) que ens pot esclatar a la cara. Virtualment, és clar.

Joan Carles Girbés és editor.

D'esquerra a dreta, Josep Bretó, autor de *Polseguera*; pàgina web del projecte *Memòria Personal*, i amics de José Cuquerella empresonats a València el 1940, del llibre *Recuerdos*. / JESÚS CÍSCAR

personals, com la de José Maria Capsir (1887-1960), un lletrat i periodista que va arribar a ser alcalde de la Pobla del Duc (la Vall d'Albaida). Curiosament, aquest manuscrit que custodia la família amb zel es pot trobar en Internet en forma de bloc (jmcapsir.blogspot.com.es).

Les varietats de publicació de dietaris i memòries són, doncs, molt diverses, i l'autoedició n'és una. José Cuquerella, nascut el 1914 a Benigànim i esmentat al principi d'aquest reportatge, va publicar a 86 anys *Recuerdos* en una edició limitada per a la seua família. Tot i que està escrit en castellà, hi trobem vocabulari valencià ja quasi desaparegut (el cup on es xafava el raïm), toponímics (la senda de les aigües, vorejant el riu Albaida) o malnoms (*negrelop, furgastores*). També hi ha anècdotes

El projecte Memòria Personal, iniciat a Barcelona, és una base de dades digital

Les varietats de publicació de dietaris i memòries són molt diverses

ben interessants de caire antropològic: una viuda, en tornar-se a casar, ho fa a les tres de la matinada per evitar que els veïns la seguïsquen amb gran soroll de cassoles i plats, com era el costum.

Un cas més recent d'autoedició, aquest en valencià i amb una pretensió més

literària (però igualment sense voluntat de ser llegida), és *Polseguera*, del gandià Josep Bretó, un dietari de viatges i gastronomia que li han publicat com a regal els seus amics, els mateixos que l'han acompanyat durant anys en els esmorzars i les passejades per Europa que es narren en el llibre. Matemàtic de formació i industrial de professió, en el text de Bretó trobem barrejats Arnau de Vilanova amb caldereta de corball, les teories de la gravitació de Newton i Einstein amb paelles de caragols i mandonguilles, el jazz de Charlie Parker i Billie Holiday amb un cuscús tastat a París.

Així doncs no tan sols els cronistes i els historiadors professionals ens aporten informació del passat. Les persones anònimes, la gent del carrer, també té alguna cosa a contar.

A LA LLETRA

I ara, què?

Albert Garcia i Hernández

Ara què? Ara vindran unes pàgines i uns espais "informatius" (cal estar-hi "al loro") perquè, a banda de parlar del temps o dels successos, un aniversari és un aniversari: s'acosta el 15 de maig i fa un any que la gent va dir prou d'una manera diferent. Diferència: normalment se celebren aniversaris del dia que va morir X. Ara celebrem l'aniversari d'un naixement.

Ara vindran els tertulians, el becari ingenu esperant el contracte definitiu, i un llarg etcètera, a dir-hi la seua. Pacència, xiquets, paciència. Tots aquests mitjans continuen tancats a una de les vostres reivindicacions: quan tindrem accés a un debat amb una altra mena de gent? No ens cal: les places van retornar el nom de cada cosa, la veu més excitada que silent, el rostre davant del rostre i el ja-no-serà-igual.

Ara retornarà la demagògia: sí, aldarulls, però quines propostes? Per què no us convertiu en partit polític? I des de l'esquerra obsoleta: molt bonic, però el poble té unes altres preocupacions. Sí, ja hem vist la punteta d'aquestes preocupacions. Abstenció creixent en cada convocatòria. I fàstic. No s'han omplert la boca de la participació ciutadana basant-se en les eleccions quadriennals? Fins aquest argument els arriba la bufetada: Grècia ha estat la primera (no tant França *vous savez...*) enviant els traïdors al contenidor de la indignitat. I la dreta no perd el temps votant Neo Demokratia, no. Directament entregant el vot als feixistes. O és que no hi ha feixistes a la famosa Europa? La França de

la Resistència (quina resistència, a banda dels guerrillers espanyols?) segueix convivint amb la França del mariscal Pétain. I la Grècia dels coronels toca diana. A Espanya ho tenim més arreglat: no cal excedir-s'hi, els morts d'un combat de fa més de 70 anys continuen anònims sota terra. Franco presideix més d'un lloc. No cal traure encara la bèstia feixista. Només deixar-los que continuen exercint el seu ofici de tant en tant. Han de practicar, per si de cas.

Ara diran que el moviment 15-M ha desaparegut. I no és així. Han estat treballant sense descans (quan ha fet fred han abandonat les places, però no s'han aturat), setmana rere setmana, acció rere acció, de taller en taller, reaprenent política

Ara diran que el moviment 15-M ha desaparegut. I no és així

com sempre ha fet la gent. Potser repetint errors o inventant de nou la pólvora, d'acord, però sense descans. Setmana rere setmana, acció rere acció, de taller en taller...

I el desnonament, la policia, els polítics, etc., s'han trobat aquesta perseverança incansablement. I tota estratègia de la por ha acabat fent el ridícul.

I el que és més important: han aconseguit que la gent aïllada es trobara als barris i es coneguera, i parlara, i retornara el nom de veí.

Tu aportación cuenta. Colabora.

Hoy, 10 de mayo
Cuestación contra el cáncer
www.todocancer.org

Asociación Española contra el Cáncer
Junta Asociada Provincial de Valencia

Plaza Polo de Bernabé, 9 bajo - 46010 VALENCIA
Tel.: 963 391 400 - Fax: 963 391 402 - valencia@aecc.es